Գեղարդայ վանք. — Aijri-vank (Monastère aux-Cavernes ou de S.te Lance.)

սանուԹեամբ երկրի տապալեալ է, այլ տակաւին մասանցն ամբողջ կալով 'ի գետնի՝ 'ի ձեւն նկարահանի արուեստագիտի ընծայէ զպատկերս զայս Ճակատու գլխին. որոյ քառակուսի է ձեւ հաւասար չափով իբր 34 ոտք առ կողմն, և ձեղունն գմբեԹաւ աւարտեալ. ուԹ ոտնաչափ բարձր է յատակն քան զհրաբղխի գետինն յոր հիմնեալ է. երեսք նորա հային 'ի դուռն գլեկին. զՃակատն վսեմաշուք բառնան սիւնք վեց յոնիականք, կատարեալ գեղով և պարզուԹեամբ ըստ հին ոՃոյն, 22 և կէս ոտն 'ի բարձրուԹիւն հանդերձ վերնաքուոմն, 25 բԹաչափ շրջապատուԹեամբ. տակաւին ողջ կան քիւքն մանր դրուագօք, տերևազարդիւք և հերապանծ առիւծագլխովք. բազմուԹիւն ջախջախեալ սեանցն և խոյակացն տան կարծել Թէ և համօրէն կողմանքն սիւնազարդք էին. և յայտնապէս իսկ տեսանի այս 'ի յետին կողմն որ հայի 'ի քարագնաց հոսանս Ազատայ և սակաւ ինչ այլատարազ է քան զՃակատն, մանաւանդ զարդքն ծաղկաձեւք: Նոյնպէս և անդաստակ տաՃարին հոծ և խիտ ունէր քանդակս և սիւնս. սորին կողմանք տաՃարին ոչ երևեցուցանեն զարդս, այլ միայն սըրբատաշ քարինս: Ի հիւսիսոյ և յարևմտից հովանոցիս կան այլ աւերակք քարաշէնք, որ Թուին բուն ապարանք Խոսրովիդխտոյ, այլ 'ի քարանց հեղեղատի կառուցեալ, պարզունակ ոՃով: Շարտէն Գաղղիացի որ իբր երկու դարուք յառաջ Ճանապարհորդեաց ետես 'ի Գառնի և աշտարակ մի նորանշան ձեւով, որոյ չերևեին արդ հետք. իսկ 'ի հիւսիսոյ գլեկին կան մնացուածք մարտկոցաձև շինուածոյ, մեծամեծ գունդք քարեղէնք նման հրաձիգ ռմբից, և հեռագոյն 'ի նմին կողման 'ի լեռնադաշտակի ուրեմն՝ աւերակք գիւղաքաղաքին Գառնոյ կարի ընդարձակք. որմք քարաշէն և տունք երկայնաշարք, և եկեղեցիք հինգ Թուով, որոց ոՃ շինուածոյ նման է եկեղեցեացն էջմիածնայ. զմի յայնցանէ նորոգեալ այժմ բնակչաց տեղւոյն՝ կատարեն զսուրբ պաշտամունս. Նշանաւոր է յայլսն մատուռն մի յանուն սրբոյ Կարապետին, յոյժ գեղեցիկ յօրինուածով, կիսափուլ կաԹողիկէիւ, որոյ է պատկերդ հանդիպոյ: Համօրէն շրջակայքն Գառնւոյ լի են այսպիսի աւերակօք. 'ի սոցին սակի է և մնացուած բերդի միոյ 'ի քարաբլեր մերձ յափն Ազատայ, զոր ժողովուրդն՝ Գանձատուն Տրդատայ կոչէ:

141. Իբր ժամու և կէսով հեռի յարևելից հիւսիսոյ Գառնւոյ 'ի ստորոտս անձաւախիտ լերին Գեղայ որ հայի 'ի ձորն Գառնւոյ՝ կայ 'ի դաւառին Կոտտէից հռչակաւոր մենաստանն Այրիվանից կամ Գեղարդայ, շրջապատեալ լերամբք և քարաբլրովք ահաւորօք. Թուի և սա դաստակերտ կամ ժամանակակից Տրդատայ շինիցն. քանզի և ոչ յետ բազմաց յայց ելին տեղւոյս Ս. Ներսէս և Ս. Սահակ՝ Թէպէտ և 'ի յետնոց նորոգեալ տեղւոյն միայն հիմունք պարըսպացն Թուին հինք. հիւսիսային որմն կայ 'ի բարձու առապարի, և արևմտեանն առ 'ի չեղ բարձրացեալ, իսկ այլք ցածունք են: Կրկին մուտք են վանացն, մի անձուկ ընդ արևելս որ հայի 'ի գետակն կարկաջասահ, և միւս ըստ արևմուտս լայն և խաչազարդ: Ի մենաստանի աստ են եօԹն եկեղեցիք զարմանաշէնք՝